

Nemzeti Társalkodó

Januarius' 18-dik napján 1834.

Hauser Gáspár.

Egész Németországon alig van talán egy falu, a' szomszéd országokban alig egy város, hol ezen ifjunak neve s valamí élet történeteiből esmeretes ne lenne. Ezen szélesen elterjedett hírt, részint az ő személyét környékező, különös, borzasztó homáj alá rejtett történetek és gonoszságok, részint sok kitűnő embereknek, sorsa iránt mutatott eleven, forró részvételek okozák. Valamint mindég, úgy e' jelen esetben is, a' hír nevedése által az igazság semmit sem nyere maga tisztaságában, sőt a' különböző hírek által Hauser történetei annyira öszve zavartattak s valódiságokból úgy kivetkeztettek, hogy átaljában véve, az eddig elő titokban tartott vi'sgálati munkálatok telyes esmérete nélkül, igen nehéz a' valósággal tapasztalt lett dolgokat, a' csak hallomásból vett vagy sejdített történetektől megkülönböztetni, külön választani, és az alaptalan könnyen hívéstől s helytelen kételkedéstől egyaránt szabadon, legnagyobb vigyázat s részre hajlatlanság mellett is, csupa igazságot ír-

ni Mind e' mellett is, jelen előadásunkban a' mennyire lehet a' való és igazság mellett igyekeznünk maradni.

1828-ban május 26-kán pünköst másod napján délután négy és öt óra között, Norinbergában egy a' faggyu piaczon lakó polgár, maga házatól nem messze, egy paraszt köntösbe öltözött ifju embert vett észre, ki nek teste tartása 's ügyetlen mozdulata figyelmessé tevék őtet az ifju iránt. Közélebb ment tehát az ifju emberhez, ki egy a' hatodik lovas ezred negyedik osztálya kapitányához útasított levelet tartá kezében. A' levél útmutatása szerént elvezeté az ifjut a' kijelelt kapitány lakhelyére, 's út közben beszédben kívána elegyedni az idegen ifjuval, de ez az egész beszédből semmit sem értett, csak ugyan ezen kérdésre „honnan jő“ ezt felelé „Regensburgból. A' város kapujánál, melyet újj kapunak neveznek, régi bajor dialektuson azon megjegyzést tevé, hogy az a' kapu bizonyoson újjonnan épült, azért nevezik újj kapunak. A' kapitány szálására érkeznén, a' legény kérdéseire azt felelte, hogy ő is oly lovag kívána lenni, mint atyja volt. Minden kérdésekre ugyan ezt felelt, vagy pedig csak ennyit: nem tudom. A' kapitány nyolcz óra felé haza érkeznén, minekutánna ezen esméretlennek állapotjáról, személyéről 's származásáról, sok kérdések után is semmit ki nem tudhatott, őtet a' politzia őr szobájába vezeteté. Itt is, az altisztek, 's politzáj katonák hiában kér-

dezek tőle nevét, 's állapotját 's ezért ötet sokan gyenge szük elméjünek vagy fél vad embernek, mások pedig ravasz csalárdnak tarták, mivel gyermek módra nyöszörgött, csak rövid 's érthetetlen szókat ejtett, azonban a' kezében adott tollat ügyesen forgatta, 's egy lap papirosra tiszta olvasható betűkele' szókat írta: *Hauser Gáspár*, de származása helyét vagy eredetéről valami ilyes közelebbi környülményt, hosszas kérdés után sem tudta előhozni. Hauser ekkor külsőjéről ítélve mintegy 16 — 17 esztendő lehetett, állát és ajakát csak gyenge ritka pelyhe borítá. Kisded széles vállu test alkotása, tökéletes mérték szerben állott több tagjaival. Bőre finom fehér volt, világos színü hajai kisded fürtökben fodorodtak; tagjai fain gyenge alkotásuak, kezei kicsinek 's szép formájuk, lábai hasonlók valának 's ezeken semmi nyoma nem látszék, hogy valaha ezeket lábbeli szoritotta volna, lába talpai borkeménység nélkül valók 's oly gyengéknek tanáltattak mint a' tenyeren lévő bőr, 's újj vér hójagokkal valának borítva. Két karjain a' himlő béoltás jegyei látszottak. Arczája színe semmi betegséget nem mutatott, kék szemei tisztán ragyogtak. Midőn sírt undorítólag voná fére száját, nevetése pedig oly kedves volt, mint gyermeki ártatlan mosolygás. Járása is egészben gyermekes vala, 's midőn elnyujtott lábbal ült a' földön térdhajlásában semmi gödör sem látszék. Ha u-

ser a' száraz kenyeren és vizen kívül minden más étel és ital ellen nagy undorodást érzett. A' közönséges étkeknek csupa szagától is vissza borzadt, 's egy kevés bor, ser, hus vagy egyéb étel, neki igen nagy izzadást, hányást vagy gyomor menést okozott. Minden beszéde régi bajor szollás formáján egy néhány szavakból 's rövid mondásokból állott, azonban a' legközönségesebb tárgyakkal, 's a' legmindennapibb természeti jelekkel is merőben esméretlen volt, az életre szokás szerént megkívántató szükséges dolgokat, 's ennek kellemetesítésére szolgáló kényelmeket, a' legnagyobb résztvéltenséggel tekinté. A' legszükségesebb paraszt köntös darabjain kívül semmi sem vala Hauseren, mely az ő származását csak gyaníttathatta volna is, sárga selyemmel bérelt kalapjában München képe látszott, 'sebeszenője H. G. betűkkel vala veressen megjegyezve, némely katholika egyházi könyörgések 's papi könyvek is tanáltattak nálla, melyek Burghausenben 'sat. jöttek-ki. Az általa hozott levélben ezt leheté olvasni „a' bajor határszélről egy meg nem nevezett helységből 1828.“ A' levélnek igazi vagy színtelt írója levele rendében azt írja, hogy ő szegény napszámos 's tíz gyermekek atyja, 's ezen gyermeket esméretlen anyja még 1812 ben october 7én tétette-le hozzá, de ő ezt a' helységbeli törvényszék előtt titokban tartá, 's házától egy lépést sem engedé távozni, ennél fogva a' gyermek, nevelőjelakhe-

lyét 's házat megnevezni nem tudná, ő a' gyermeket keresztényi modra neveltette, írni és olvasni tanította, továbbá hogy ügyes 's tanítható gyermek, 's lovag szeretne lenni mint atyja volt, végre hogy ezen gyermeket éjszaka vitte-el házából 's egész Neumarkig kísérte. Ezen levélbe egy más levélke vala zárva a' gyermek anyjától; ez azt írja, hogy ő nagyon szegény leány, a' gyermek 1812-ben aprilis 30-dikán született, kereszt neve Gáspár, 's atyja, ki hajdon a' hatodik könnyű lovas ezredben szolgált, megholt.

A' Norinbergi városi tisztség Hauser t mint egy esméretlen hazáju elhagyatott árva ifjut úgy nézé, 's politziai felvigyázás alá adá. A' vár tornyában egy külön szobát rendeltek számára, melyből messze szép kilátás volt, a' foglyok gondviselője gondosan apolá őtet, 's titkosan minden tetteit szemmel tartá. Hauser nagyon gyermek módra viselé itt magát, a' földre ült és a' norinbergi lakosok jó szivüségéből nyert gyermek játékokkal játszott. Legörömostebb lovakkal játszott, melyeket pántlikákkal ékesített-fel 's kenyérrel akart táplálni. Később nagy kedvel mulatott a' festésekkel 's rajzolatokkal, melyeket utánazni is próbált. Nem kevés gyönyörüségére volt az írás is, 's eb-beli jártasságának, a' legelső napon mindjárt dicséretes jelét adá, midőn egy egész-ivet, betűkkel; szótagokkal és szavakkal, úgy arabs szám jegyekkel a' legtökéletesebb rend-be béírt. A' sok emberek minden napi tár-

saságában, kiket újság kíváncs 's szánakodó jó szivűség naponként hozzá vezettek, mindenek bámulására annyira megtanult beszélni, hogy gondolatait hijánosan kifejezhetné ámbar beszédbeli próbái oly szűk 's merő gyermeki fecsegésekből állottak, hogy a' hallgatóknak az ő beszédéből sokat csak gyanítani, vagy tanálgatni kellett.

A' városi tanács előljárója polgármester B i n d e r, egy ügyes 's hivatala körében jártas tisztviselő, ezen ritka különös jelenetre nagy figyelmét, emberbaráti és hivatali részvétit fordítá. H a u s e r t ő minden nap maga házához viteté, 's az ő derék lelkes hitvességében második anyát tanált a' szerencsétlen, de a' derék asszony, gondosan apoló 's kimelő anyák szokása ként, kevésé elkényeszteté az ifju H a u s e r t, 's akarja ellen is benne valamely nagy származásroli képzelődést ébreszte-fel. A' polgármester főként azon igyekezett, hogy a' H a u s e r eddigi életét takaró sűrű homályt, a' mennyiben lehet oszlassa. Egy idő múlva feltett célját elérve gondolá lenni, 's július 7-kén egy hirdetményt bocsáta-ki, melyben H a u s e r G á s p á r életét 's szenvedését leírá, 's minden tisztviselőseket felszólíta, hogy a' rajta elkövetett gonoszságok közelebbi kinyomozásában 's a' gonosztévő felfedezésében közös segedelemmel lennének. Ezen hirdetmény szerént, mely minden felé élénk részvételt gerjeszte, 's az elhagyott ifju sorsát bel és külföldön legfőbb ér-

dekes tárgyá tevén, a' szerencsétlen egy földalatti jukban, természettől elszakasztva, csupán kenyérrrel és vízzel egy oly ember által neveltetett-fel, ki nékie magát soha meg nem mutatá, hanem az alatt míg természetes, vagy mesterséges álm hozó eszköz által készített álmát szunnyadná, őtet apolta, takarította 's felöltöztette. A' szerencsétlen gyermek csak inghen 's nadrágban öltöztetve tömlöczében még tagjait sem nyujthatá ki, soha semmi hangot nem halhatott, a' napot 's világosságát soha sem láthatá, 's ezért a' nappal és éjszaka között semmi különbséget tenni nem tudá. Semmi egyéb foglatossága nem vala, csak két fa lóval jádzt szüntelen. Minek előtte Norinbergbe vitetett volna, a' fent említett féjfi gyakran megjelent a' tömlöczben, 's a' szencsetlen fogolynak kezét megfogván vezette az irásba, hasonlólag lábait emelgetvén járn tanítgatá. Végre azon férjfi egykor csak vállaira veté a' szerencsétlen ifjat, a' föld alatti jukból kivitte, 's Norinbergbe vitte. Az úton, hogy mit hallott vagy látott H a u s e r, vagy valamely oly környülményt, melyből azon tájék felől melyről elhozatott, vagy annak iránnyáról, úgy az út tartosságáról vagy hosszáról valami legkisebb világositást lehetett volna venni, hosszas kérdések után sem tudá világosan megmondani, csak némely érdektelen, 's önként értetődő dolgokra emlékezett. Még azon embernek ábrázatját sem tudá leírni, kivel utobbi fogsága ideje alatt

gyakrabban társalkodott, 's ámbár artzája soha eltakarva nem vala, mégis ara soha sem nézett, mivel ez neki meg vala tiltva,

Ezen előbeszélés, mely a' jelen környülmények között csak feltételes vala, 's csak annak is leheté tartani, mint igazi 's telyes hitelező előadás úgy fogadtatott 's sok a' közönség közt elterjedett gyanításoknak és alaptalan híreknek lett forrásává; melyek szerént *H a u s e r* ööl most azt állíták, hogy ő egy vétkes és tiltott szerelemnek lenne gyümölcse 's egy papnak természetes fia, és egy fő rangu férjetlen anyának gyermeke, majd azt képzelék, hogy fejedelem szülötje, vagy egy titkos örökösödési kirekesztés áldozatja. Voltak sok kételkedők is, kik mind ezekben csak fain ravaszságot láttak, melyre különösön az ezen történetben létező sok sötét homályok, hijánosságok, 's mesés alaku előbeszélések, psychologiai és physiologiai ellenkezések bőv materiát szolgáltatattak.

H a u s e r 1828-ban junius 18-kán *N o r i n b e r g h e n* *P r o f e s s o r D a u m e r n e k* adatek által nevelés végett. Ezen gyermek ifjúnak kifejlődési történetei nevelés tudományi tekintetben nevezetesek annyiban: hogy az ő eredeti tudomány vágya álhatatos türedelme, sebes és éles emlékező tehetsége, úgy külső érzékenységeinek különösön látásának és hallásának csudálatra méltó fáinsága. azon mértékben kevesedtek, melyben esméretei terjedtek és szélesedtek. *H a u s e r* szürkületben élesebben 's jobban látott mint vi-

lágos nappal, sőt éjjel is megtudá különböztetni a' sötétebb színeket is egymástól, megmagyarázhatatlannak tetszett benne még az is, hogy jollehet nekie meszsze látó erejét gyakorolni soha is módja nem vala, 's ezért az ablaka előtt kiterjedve fekvő meszsi tájékat, tarkára festett táblának gondolá, még is a' vár tetejéről a' 5 — 4 órai távolságra fekvő házak ablakait is megtudá számlálni. Leginkább az írásra és rajzolásra látszott hajlandosága lenni, de ügyessége főként még is a' lovaglásban mutatkozék, mellyet rendkívül rövid idő alatt tanúlt-meg. A' hit tárgyai iránt 's átalyában véve minden tetetlen 's láthatatlan valóságok iránt kevés érzéssel bírt. A' papokat és orvosokat különösen nem kedvelte, 's a' templomban rosszul és idegenül érzette magát. Közönségesen véve a' mivelődésben keveset haladt előre. Elkezdett mivelődése hirtelen félben szakadott betegsége által 's egy oly történet közbe jöttével, mely Norinberg lakossinak valamint az egész kül földnek az ő sorsa iránt igen meggyengült részvételét, újra felébreszté. October 17-kén 1829-ben professor Daurmernek leány testvére előbb a' grábitsokon vérfoltokat vett észre azután, pedig az alsóház folyosóján az árnyék széknél egy rakás alutt vérre tanált. A' professor anyja, midőn Hauser Gáspár a' szokott időben ebédre meg nem jelent, előre valami szerencsétlenséget gyanítva keresésére indúlt. A' pincze ajtonál vért látván, a' vízzel tele

pinczébe bé ment, hol egy szegletben valami fejjérséget látott fényleni. Hauser maga volt az, ki holt modra hevert ott, 's halvány arczáját vérboritá. A' vér egy homlokán ejtett sebből fojt, a' seb élet veszélyeztető 's nevezetes nem vala, de a' szegény megsebesedettnek mégis heves paroxizmusokat okozott. Midőn esmét eszmélni kezdé, elbeszélé, hogy az árnyék széken ülven, egy egészen fekete fejü ember, kit előbb képmény seprőnek gondolt, feléje suhant, 's mikor ő fejét előre nyujtaná, azon ember oly csapást ejte fején, melyre egészen magán kívül a' földre rogyott. Hosszas idő múlva magához jöven, tanítója annyához akara felmenni, de kinos fájdalmában a' grádicson le ment, és ott a' pinczébe bé mászott. Az itt lévő hideg víz által előbb magához kezdé jönni, de később hányás jöven reá, esmét elveszté ön tudását. Ezen különös történet a' törvény és politziai hivatalok figyelmét egészen magára voná, és semmi fáradságot nem kíméltek, hogy a' titkos gonosztévőnek nyomába akadhassanak, kit a' közbeszéd szerint némelyek csak hamar a' történet után az utszán képzeltek látni egy viztartó edényben mosván kezeit; mások pedig viszont a' történet után négy nappal, czifra köntösbe öltözködve az utszán jární. De minden nyomozások foganat nélkül maradtak, 's csak a' régibb különbféle véleményeket szaporiták újabb megfejthetetlen kétségekkel. Hauser lakása e' történet után ed-

digi tanítója házánál elég bátorságosnak nem találtatván városi tanácsnok Biberbach úr házához vitetett és ott polgári katonák által szüntelen őriztetett, Minekutánna itt egy néhány hónapokig élt, a' szobája előtt őrt álló katonák egyszer nála lövést hallottak, melyre hazába rohanván, 's őtet a' földön elnyulva látván, azt hitték hogy talán meglötte magát. Valójában megis sértette volt fejét egy pistoly golyóval, a' mint ő állítja, a' fegyver a' falra fel volt függesztve, 's midőn egy könyvet leakarván venni egy székre felhágott, a' súly egyenlőséget elveszté 's hogy megtarthassa magát a' fegyverhez fogódzott, és az akkor esült. Ez a' történet utolsó vala, mely Hauser mián a' közönséget rémülésbe hozta. Különös 's csudálgatóst érdemlő végre Hausernek egy Magyarországból jövő P i r c h nevű hadnaggyal tartott beszélgetése, mely alkalommal úgy tetszett mintha Hauser több magyar szókat értene. Ez által azt képzelék eleinte hogy az ő titok fedezte életéről némű felvilágosítást vehetnek, 's azt gyaníták, hogy a' rajta elkövetett gonosz tettnek e' távol országban nyomára fognak akadni. E' felőlkülönbféle igen csudálatos hírek terjedeztek, melyeket szükség felett való említeni, mivel azok közzül egy sem valósult-meg, merőben alaptalanok 's igazságok felől nem kezeskedhetni. —

Azon sok idegenek közt kik ezen nevezetessé lett ifju látására megjelentek Hau-

ser védangyala, végre gr. Stanhope-t is elvezeté, ki őtet rendkívül megkedvelvén, fijavá fogadá, és így ezen szerencsétlen, ki a' tudományokban tett igen kevés előmente, 's kézi mesterség nem tudása miatt, jövendőbeli élet módja felől talán soha sem lett volna biztosítva, ez által minden ilyes terhelő gondtól egyszerre felmentődött. — Gr. Stanhope Hausert Ansbachba küldötte további taníttatás végett, és onnan Angliába szándékozáék vitetni: továbbá praesidens Feyerbach úrnak is nevezetes summa pénzt adott, a' Hauseren elkövetett gonoszság nyomozására, a' vizsgálódások folytatására, 's minden vilagositást adható környülmények kikeresésére.

Ansbachba szállítatván Hauser, itt Feyerbach praesidens által a' felyebb viteli törvényszéknél irnoki tisztségre jutott, és gróf Stanhope ember baráti tetemes segedelméből élt. A' közelebb múlt 1833-év december hónapjának 14-kén reggeli 9 órakor, egy csinos öltözetű, kék köpönyeges, nagy borzos pofaszakállu, sarkantyus ismétretlen férjfi, megszólítja Hausert az útszán és bizonyos fontos közleni való beszéd végett, magános tanálkozásra kéri, 's azon al szin alatt, hogy nemzetsége felől fontos titkokat fedezénd-fel, délutánni három órára a' vár kertbe idézi, titkos beszélgetés végett. Dél tájban midőn hivatali foglalatossági közül, szállására haza menne Hauser, esmét megszólítja a' fentebbi esméretlen, 's

unszolá hogy fontos felfedezéseit hallgatná-
 meg és követné őtet, 's minthogy Hauser
 az ebéd idő itt létevel mentegetődött, az
 idegen a' vár kertben délutáni megjelenésre
 újból meghivá őtet. Hauser gyanutlan 's
 gondolatlan tudni vágyástól ösztönöztetve,
 délután két és három óra között, a' vár kert-
 be siet, a' nélkül hogy ez öszve jövetel és
 meghívás felől valakit előre értesítene. E'
 tartzkodás Hauserben azon bizadalmat-
 lanságból származott, mintha nemzetsége kö-
 rülményeit előlle szántszándékkal kívánnák
 eltitkolni. Oda érkezvén Hauser, a' már-
 reá várakozott idegen őt különbféle beszél-
 getés közt, a' kertnek egy távolabb részé-
 be vezeti. Itt megállván az esméretlen 'se-
 béből egy levél tartó táskát húz-ki, 's mi-
 dőn Hauser az ebből ki vett iráson ámu-
 ló tekintettel függene, az idegen hirtelen
 Hauser-t szive alatt mintegy két iznyire,
 egy tör döféssel méjen meg'sebzé 's elillant.
 A' Hauser segedelem kiáltására oda sza-
 ladottak őtet méjjen, de nem veszélyesen
 megsebesedetnek tanálák, a' vétkesnek pedig
 sohol semmi nyoma nem vala. Délután fél
 négy órakor lélek szakadva rohan-bé Ha-
 user tanítója 's felügyelője szobájába 's tö-
 redezett hangon mondott e' szavak közt:
 vár kert . . zatsko Uz . . emlék . . vonja
 őtet a' vár kert felé, de út közben erejét
 vesztve öszve roskad. Ekkor veszi észre ta-
 nitója, hogy Hauser meg van sebesítve, 's
 csak nagy bajjal vitetheté haza. Innen egy

politizai katonát küld a' vár kertbe, ki Uzen emlék szobránál egy kisdud viola színű fejer népi dolgozó zatskot tanált a' földön, 's ebben egy papirossan visszás vagy fonák 's csak tükörben olvasható betűkkel e' szavak valának olvashatók: H a u s e r egész pontossággal elbeszélheti nektek, hogy én mily kinézésű 's alaku vagyok, és hogy honnan jövök, de hogy Hausert e' fáradságtól megkiméljem magam megmondom, én jövök a' bajor határszélről . . . folyó mellett . . . sőt még nevemet is megmondom M. L. O. Hauser leírása szerint, hihetőleg azonszemély vala e' gonosz, ki előbb Norinbergben megakará őt gyilkolni. Azonban ezen idegennek, ki Hausert sok ideig vagy talán mindég visga szem alatt tartotta minden nyomozás után sem leheté ki tudni közelebből esmértethető környülményeit. Az előbb tökéletes egészségű, de most rémulése következésiben igen szine veszett 's halavány beteget, bádjadsága miatt csak rövid vallomásra vehették. Az orvosi vizgálat szerint a' sebet $\frac{3}{4}$ iznyi széles két élű tör ejté a' szív alatt $\frac{3}{4}$ hüvelyknyire, a' seb méjj, de nem látszott általában veszedelmesnek. Lassanként csak ugyan gyengült a' terhesen megsebesített beteg, végső négy órák alatt pedig erei kitetsző hirtelenséggel lankadtak, 's végre december 17-kén estvéli 10 órakor csendesen kimúlt a' világból, lélek jelenlétét az utolsó pillantatig hiven megörizvén. Norinbergi első polgármester Binder, Hauser

halálát másnap következő jelentés mellett hirdeté. Hauser Gáspár szeretett gyámnevendékem nincs többé. Ansbachban hunyt el ő december 17-kén egy ezen hónap 14-dikén oroz gyilkostól kapott seb következtében. Előtte, szülei borzasztó 's természet elleni szeretetlenség áldozatja előtt, fejtve van már minden titok, melyhez szomorulétét a' gondviselés kapcsolá. Az igazság Istene sirontul örök tavaszban 's gazdagon jutalmazándja őt meg gyermek kora felgyilkolt örömeiért, ifjusága eldült ereiért, 's végképp megsemmisítéséért egy oly életnek, mely csak őt évek óta emelé őtet emberi eszméltre és önn tudatra. Így hunyt-el a' szerencsétlen ifju kora virágjában, így lett alattomos gyilkolás áldozatja. Nagy és köz részvételt gerjesztend a' szerencsétlen ifjunak gyászos vége, az egész mivel világban 's különösen pedig Norinberghen, mely vendég szeretőleg legelőbb ada szállást egy oly elhagyatottnak, kinek előbbi életét fejthetetlen titok fedí, 's kinek halálát élte fejlőd ifju korában egy hasonló megfejthetetlen homajosságu történet okozá.

December 19-kén reggeli tíz orakor tartott temetés alkalmával minden rangi különbség nélkül minden a' legérzékenyebb részvétet mutata, 's midőn a' szerencsétlennek földi része a' föld hideg kebelébe helyezettnek, senki sem vala megilletődés nélkül, 's könyekkel áldozék minden a' szerencsétlen ember emlékezetének, éppen ily szívreható 's érzé-

keny vala a' sírnál tartott halotti beszéd is. A' gyilkosnak még eddig nyomába nem akadtak. Würzburgban mint mondják, egy színész más két személyekkel együtt gyanúra elfogattatott.

L é v é l t ö r e d é k.

Báró Stein volt prussus minister, kinek sok hasznos rendszabásokat, világos 's idő kívánatihoz alkalmazott rendszabásokat köszönhet nemzete, ki a' nagy hódoltató Napoleon hárt nem esmérő önkénye, 's népeket tapodó hatalma ellen, nemzetében a' szabadság lelkét erköltsi erőt és értelmességet, eröss kézzel felrázá, felébreszté, a' Németország historiai kútfejei kiadásokra egyesült társaság alapítója, 1820-ban május 1-sőjén báró Gagernhez intézett levelében a' többek közt ezeket mondja: én azt hiszem, hogy valaki ország követi tisztét lelkiismeretesen és sikerrel telyesithesse, szükségesképpen megkívántatik, az országnak melynek képviselője, történeteit, polgári alkotását, 's jelen állapotját, régi oklevelek olvasása, utozások, értelmes és jó érzésü hazafiakkali társalkodás által, tökéletesen megesmérni. Midőn a' politika magosbb finom levegőéből, a' közönsegés élet alsóbb gőz körébe lépik az ember, mellőzi a' fetsegő radicalisokat, 's jóltévőleg munkál a' valódiságra 's emberiségre, melyeket a' tisztviselőji önkény, hibás igazság szolgáltatás, és a' bürokratianak minden községi és magános viszonyokba avatkozása, egyaránt terhelnek és nyomnak.